

Göç ile İlgili Mitler ve Gerçekler

Siyasetin En Ayrıştırıcı Konusuna Dair Gerçekçi Bir Rehber

*Sevgili ebeveynlerim
Stef de Haas ve Annie de Jonge'ye*

GAVPERSPEKTİF

Göç ile İlgili Mitler ve Gerçekler

Siyasetin En Ayrıştırıcı Konusuna Dair Gerçekçi Bir Rehber

Hein de Haas

How Migration Really Works. A Factful Guide to the Most Divisive Issue in Politics

©A M Heath & Company Limited, Authors' Agents via AnatoliaLit Agency 2023:
Hardback ISBN 978-0-241-63220-8 • Trade paperback ISBN: 978-0-241-63221-5

GAV Perspektif Yayınları 2025

© Göç Araştırmaları Vakfı İktisadi İşletmesi

Sertifika No.: 43715

Eserin Orijinal Baskısı

Penguin Random House, UK

Basım Yılı: 2023

GAV PERSPEKTİF

Hacettepe Mah. Fener Sk.

No: 5 06230

Altındağ Ankara/Türkiye

Tel.: +90 (312) 473 79 11

Fax: +90 (312) 473 79 14

gavperspektif.com

bilgi@gavperspektif.com

siparis@gavperspektif.com

[@gavperspektif](https://twitter.com/gavperspektif)

[@gavperspektif](https://www.instagram.com/gavperspektif)

1. Baskı

Mart 2025

Ankara

GAV Perspektif Yayınları - 36

ISBN : 978-625-97333-4-0

Karton Kapak

Çevirmen

Uğur Gülsün

Görsel Yönetmen

GAV Perspektif Yayınları Yayın Kurulu

Editör

Birgül Demirtaş - Kader Taşçı

Kapak

Ruha Medya A.Ş.

Mizanpaj

Emre Yıldız

Baskı

Göktaş Ofset Yayıncılık Matbaacılık Tic. Ltd. Şti.

Matbaa Sertifika No: 47538 • Zübeyde Hanım Mah. Sedef Cad. No: 1 İskitler-Altındağ/Ankara

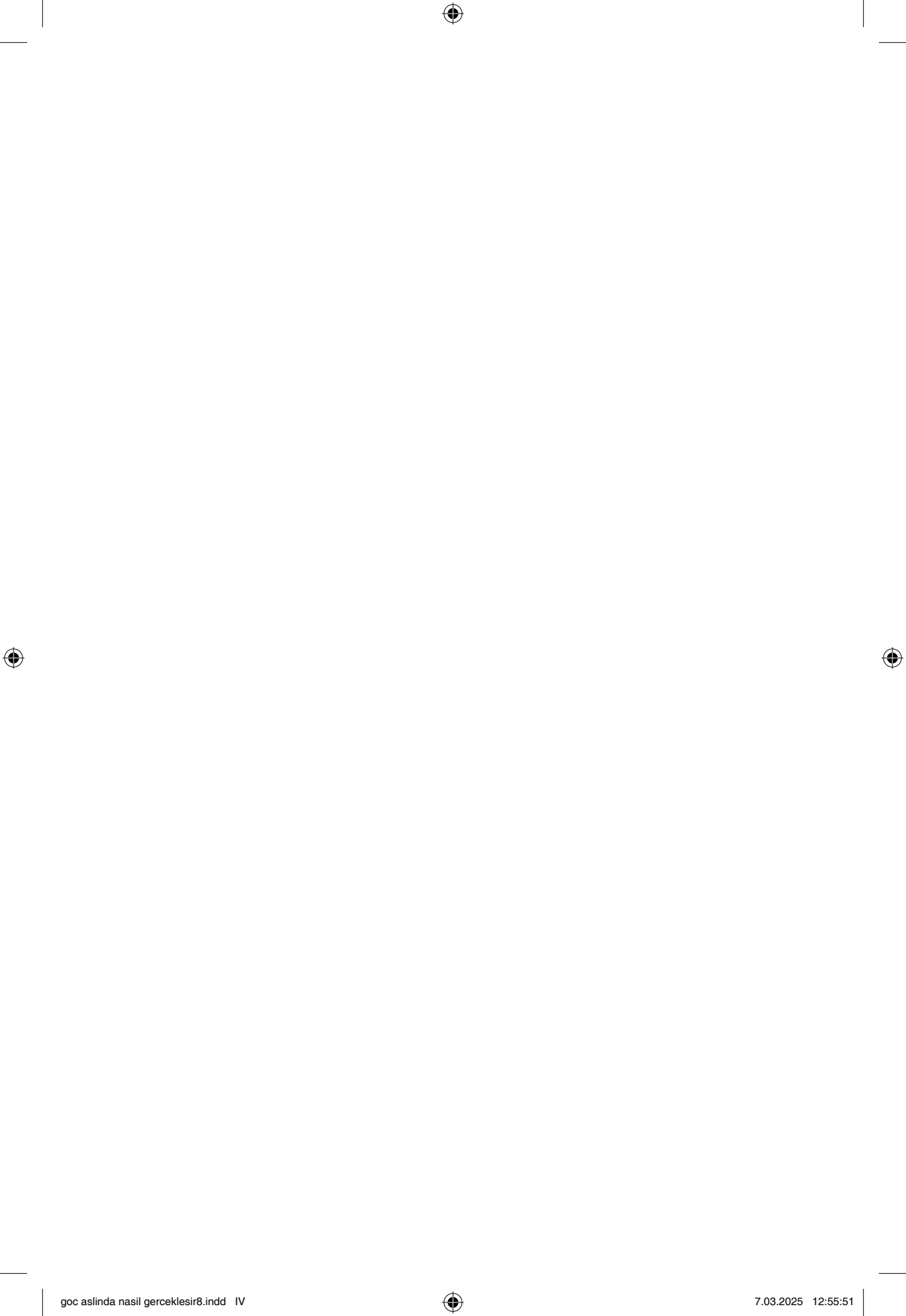
© Kitabın tüm yayın hakları GAV Perspektif Yayınları'na aittir. Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılacak sınırlı alıntılar dışında, yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir elektronik veya mekanik araçla çoğaltılamaz. Eser sahiplerinin manevi ve mali hakları saklıdır.

Hein de Haas

Göç ile İlgili Mitler ve Gerçekler

Siyasetin En Ayrıştırıcı Konusuna Dair Gerçekçi Bir Rehber

GAVPERSPEKTİF

Önsöz

GAV Perspektif, Göç Araştırmaları Vakfı'nın temel çalışma alanları olan göç, Türk diasporası ve Müslüman azınlıklar konularında alan yazımına katkı sağlayacak ulusal ve uluslararası düzeyde özgün eserleri literatüre kazandırmak amacıyla 2019 yılında kurulan bir yayınevidir. Kitapları dünyanın önde gelen üniversitelerinde kataloglanan GAV Perspektif, ulusal ve uluslararası yayınevi kriterlerine sahiptir.

Hem Türkçe özgün çalışmalar yayınlamayı hem de uluslararası literatürdeki referans kitapları Türkçe literatüre kazandırmayı amaçlayan yayınevi; bugüne kadar çıkardığı eserlerde göç olgusunu, Türk diasporasının sosyal, kültürel ve ekonomik dinamiklerini, aynı zamanda farklı inanç ve kültürlerin egemen olduğu ülkelerde yaşayan Müslüman azınlıkların durumunu analiz etmeyi amaçlamaktadır.

GAV Perspektif, göç konusunda dünyanın en önde gelen uzmanlarından biri olan, Amsterdam Üniversitesi Sosyoloji bölümü öğretim üyesi Hein de Haas'ın 2023'te yayınlanan *How Migration Really Works* kitabını Türkçe'ye kazandırmış olmaktan dolayı mutludur.

Göç olgusu, özellikle Suriye iç savaşının başladığı 2011'den bu yana dünyadaki en çok tartışılan olgulardan biri haline geldi. Öyle ki göçle ilgili tartışmalar pek çok ülkede iç siyasette dalgalanmalara yol açtı. Bir yandan, aşırı sağ partiler yükselişe geçerken, öte yandan anaakım partiler de göç karşıtlığı konusunda birbirleriyle yarışmaya başladı.

Göç tartışmaları aynı zamanda ciddi bir kutuplaşmaya yol açtı. Bir yanda, mültecilerin ülkelerine gelmelerine toptan karşı çıkanlar; öte yanda, göçle

gelenlerin hem ekonomik hem sosyal hayata büyük katkıları olacağını söyleyenler... Bir yanda, yaşadıkları tüm ekonomik, siyasi ve sosyal sorunlardan dolayı mültecileri suçlayanlar ve onları bir güvenlik sorunu olarak algılayanlar; öte yanda, göçmenleri ve mültecileri kültürel zenginlik olarak görenler... Bu süreçte, göç olgusunun ideolojilerden bağımsız bir şekilde ele alınması giderek daha da zorlaşmaya başladı. Aynı zamanda göç, duygusal bir konu olarak ele alındı.

İşte tam da bu nokta da Hein de Haas'ın çalışması önemli bir şeyi başarıyor. Göç karşıtları ve destekçilerinin ortaya çıkardığı kutuplaşmayı sorgulayarak, bilimsel verilerle göç olgusunu yeniden mercek altına alıyor. Göç eden insanların sayısının giderek daha fazla arttığı, göçün kontrolden çıktığı, entegrasyonun başarısız olduğu, göçmenler arasında suç oranlarının yüksek olduğu gibi önyargıları masaya yatırıyor ve doğru sandığımız yanlışları sorguluyor. Göçle ilgili 22 miti derinlemesine irdeliyor ve nerede hata yaptığımızı analiz ediyor. Göç olgusunu, ideolojik kutuplaşmalardan uzak bir şekilde, bilimsel bir perspektiften analiz ediyor.

Elinizde tuttuğunuz bu kitap, göçle ilgili yazılmış en özgün çalışmalardan biri. Bilimsel verilere ve literatüre dayanarak, göçü bir olgu olarak farklı açılardan kavramamızı sağlıyor. 21. yüzyılın en önemli olgularından olan göçü, doğru bir şekilde anlamak için kılavuz olma niteliğini taşıyor.

Kitap, gerek göç konusunda gerekse siyaset bilimi, sosyoloji, uluslararası ilişkiler gibi alanlarda çalışan araştırmacılar, öğrenciler ve ilgili tüm bireyler için referans kaynağı olacaktır. Çalışmanın yeni pekçok araştırmaya ilham olmasını umut ediyor, sizleri bu kitabı okuyarak göç ile ilgili değişik bir yolculuğa davet ediyoruz.

Yazarın Özgeçmişi

Prof. Dr. Hein de Haas, Amsterdam Üniversitesi'nde (UvA) Sosyoloji Profesörüdür. 2006 ile 2015 yılları arasında, Oxford Üniversitesi'nde Uluslararası Göç Enstitüsü'nün (*International Migration Institute* - IMI) kurucu üyesi ve eş direktörü olarak görev yapmıştır. Şu anda Uluslararası Göç Enstitüsü'nün direktörlüğüne devam etmektedir. Ayrıca Maastricht Üniversitesi'nde Göç ve Kalkınma Profesörüdür.

De Haas, çalışmalarında göçü, küresel değişim ve kalkınmanın ayrılmaz bir parçası olarak uzun vadeli bir bakış açısıyla ele almıştır. Göç çalışmaları alanında temel bir ders kitabı olan *The Age of Migration: International Population Movements in the Modern World* (Göçler Çağı. Modern Dünyada Uluslararası Nüfus Hareketleri*) adlı eserin baş yazarıdır.

Son kitabı *How Migration Really Works* 2023 Kasım ayında Penguin tarafından yayımlandı (ABD baskısı Basic Books). Büyük ilgi uyandıran kitap Almanca, Flemenkçe, Fransızca, İspanyolca, İtalyanca, Portekizce, Yunanca ve Korece dillerine çevrilmiştir. 30 yıl süren araştırmalara dayanan bu kitap, sağ ve sol kanattaki 22 göç mitine meydan okuyarak, insan hareketliliğine dair tamamen yeni bir teorik anlayışa duyulan ihtiyacı ortaya koymaktadır.

Araştırmaları, göçmen topluluklarının köken ve hedef toplumlarında uzun vadeli göç eğilimleri, nedenleri ve etkilerine odaklanmaktadır. De Haas, Orta Doğu ve Afrika'da, özellikle Fas'ta kapsamlı saha çalışmaları yapmıştır. Yayınları; göç teorileri, göçün nedenleri, göç ve kalkınma, göç politikalarının etkinliği, iklim

* Sözkonusu kitabın Türkçe çevirisi, GAV Perspektif tarafından 2022 yılında yayımlanmıştır.

değişikliği, çevresel değişim ve göç arasındaki bağlantılar gibi geniş bir konu yelpazesinde yayınlanmıştır; ayrıca ırkçılık, kimlik ve ulusötesicilik üzerine de çalışmaları bulunmaktadır.

Hein de Haas, Amsterdam Üniversitesi'nden kültürel antropoloji dalında lisans diplomasına (1989), tropik ve subtropik çevresel coğrafya alanında yüksek lisans diplomasına (cum laude) (1995) ve Nijmegen Üniversitesi'nden sosyal bilimler alanında doktora diplomasına (2003) sahiptir. 1998-2001 yılları arasında Amsterdam Üniversitesi'nde araştırmacı olarak çalışmış ve 2001-2005 yılları arasında Nijmegen Üniversitesi'nde araştırmacı ve öğretim üyesi olarak görev yapmıştır. 2004-2005 yıllarında Ankara'daki Bilkent Üniversitesi'nde ve Kahire'deki Amerikan Üniversitesi'nde (AUC Mısır) Zorunlu Göç ve Mülteci Çalışmaları Programında misafir araştırmacı olarak bulunmuştur.

Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP), Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO), Uluslararası Göç Örgütü (IOM), Asya Kalkınma Bankası (ADB), Birleşmiş Milletler Sosyal Kalkınma Araştırma Enstitüsü (UNRISD), Oxfam Novib, Avrupa Komisyonu (Ortak Araştırma Merkezi), Birleşik Krallık Hükümeti Bilim Ofisi, Avustralya Hükümeti Göç ve Vatandaşlık Departmanı ve Hollanda Dışişleri Bakanlığı için danışmanlık yapmıştır.

Türkçe Baskı İçin Önsöz

Göç, büyük umutlar ve derin korkular uyandıran bir konudur. Kendi ülkelerini ve bölgelerini terk ederek başka bir yerde daha iyi bir gelecek kurma umuduyla yola çıkan milyonlarca göçmen ve mülteci için umutlar barındırır. Başarılı olduğu takdirde, göç genellikle göçmenler ve aileleri için yaşam standartlarını önemli ölçüde artırma, daha yüksek bir eğitim seviyesi edinme veya bir iş kurma fırsatı sunan hayat değiştiren bir olaydır. Ancak, göçmenler genellikle ailelerini ve arkadaşlarını belirsizlik içinde geride bırakmak zorunda kalırlar. Her yıl binlerce göçmen ve mülteci sınırları geçmeye çalışırken hayatını kaybeder ya da işverenlerin sömürüsüne, ırkçı ayrımcılığa veya polis ve diğer devlet aktörlerinin şiddetine maruz kalır.

Varış ülkelerinde ise göç genellikle çelişkili duygularla karşılanır. Bir yandan, göçmenler, yerel işgücünün yapmaya istekli olmadığı veya yapamadığı işleri yaparak acil işgücü açıklarını doldururlar. Göçmenler genellikle çok çalışmaya istekli ve yenilikleri teşvik eden girişimci bir zihniyete sahip “istisnai insanlar”dır. Öte yandan, göç, küresel değişimin en somut yüzü olarak, hızlı kültürel ve sosyal değişimlere dair kaygılar ve özellikle göçmenlerin ve mültecilerin yoğunlaştığı bölgelerde yerel kaynaklar üzerindeki baskı korkularını da beraberinde getirir.

Türkiye, göçün tüm bu farklı yüzlerinin *mükemmel* bir örneğidir ve küresel göç haritasındaki konumu hızla değişen bir ülkedir. İkinci Dünya Savaşı sonrası dönemin büyük bir bölümünde Türkiye; Almanya, Hollanda, Fransa, Belçika ve İskandinavya gibi Batı Avrupa ülkelerinin sanayi ve madenlerinde çalışmak üzere milyonlarca Türk işçisinin göç ettiği, emek göçü veren bir ülke olarak öne çıkmıştır. Başlangıçta bu işçiler geçici göçmen veya “misafir işçi” olarak görülse de, bu göçü

durdurma çabaları, Türk işçilerinin ve ailelerinin kalıcı yerleşimini önlemek bir yana, hızlandırmıştır. Bu durum, Avrupa genelinde 5 milyondan fazla insanı kapsayan en büyük göçmen diasporasının temelini oluşturmuştur. Son on yıllarda ise Türkiye, hem Avrupa hem de Amerika’da daha yüksek niteliklere sahip göçmenlerin kaynağı haline gelmiş ve Türkler bilim ve akademinin birçok alanında öne çıkmıştır.

Ancak, son yıllardaki en belirgin gelişme, Türkiye’nin hem mülteciler hem de işçi göçmenler için bir varış ülkesi haline gelmesidir. Bu durumun iki yapısal nedeni vardır. Birincisi, Suriye’deki iç savaş ile Afganistan, İran ve Irak’taki baskı ve siyasi sorunlar, Türkiye’yi şu anda yaklaşık 3,6 milyon mülteciye ev sahipliği yapan, dünyanın en önemli mülteci kabul eden ülkesi haline getirmiştir.

İkincisi, Türkiye’nin bir varış ülkesi olarak yükselişi; ekonomik büyüme, demografik düşüş ve Türk işgücünün artan eğitim düzeyinin bir kombinasyonu ile açıklanabilecek *yapısal* bir trendi ortaya koymaktadır. Bu durum, hem Suriye ve İran gibi mülteci üreten ülkelerden hem de Türkmenistan, Azerbaycan, Özbekistan ve Rusya gibi ülkelere iş aramak için gelen yabancılar için Türkiye’yi giderek daha cazip bir ülke haline getirmiştir. Aynı zamanda, Türk düşük nitelikli işçilerin başka ülkelere göçü azalmıştır.

Bu bağlamda, Türkiye’nin son göç tarihi, görüldüğünden daha az benzersizdir. İspanya, İtalya ve Güney Kore gibi diğer ülkeler de net göç veren ülkelere net göç alan ülkelere dönüşen benzer “göç geçişleri” yaşamışlardır. Bu kitabın gösterdiği gibi, bu tür göç geçişleri, genellikle “kalkınma” kavramıyla ilişkilendirilen derin ekonomik, demografik ve sosyal dönüşümlerin ayrılmaz bir parçası olarak görülmelidir. Kalkınma ile göç arasındaki ilişki karmaşık ve temelde doğrusal olmayan bir yapıya sahiptir. Bu durum, basit “itme-çekme” modellerini boşa çıkarır.

Kalkınmanın erken aşamalarında, modernleşme ve sanayileşme sırasında hem kırsaldan kente iç göç hem de uluslararası göç artar çünkü kalkınma, insanların göç etme kapasitelerini ve arzularını artırma eğilimindedir. Kalkınmanın daha ileri aşamalarında, ülkeler orta gelirli ülkelere yüksek gelirli ülkelere geçiş yaptıklarında ve kentleşme büyük ölçüde tamamlandığında, daha az göç verirken daha fazla göçmen çekmeye başlarlar.

Bu durum, göçün, basmakalıp bir şekilde “insan sefaletinden umutsuz bir kaçış” olarak değil, çok daha geniş sosyal ve ekonomik dönüşümlerin ayrılmaz ve dolayısıyla *kaçınılmaz* bir parçası olarak yeniden kavramsallaştırılmasının gerekliliğini ortaya koyar. Bu, temel bir noktayı vurgular: Göç, kalkınmanın karşıtı değil, bizzat kalkınmanın kendisidir. Türkiye’nin bir hedef ve geçiş ülkesi olarak yükselişini, Türkiye’nin güçlü bir ekonomik güç merkezi, siyasi bir aktör ve bölgesel hatta küresel bir ulaşım merkezi olarak yükselişinden bağımsız olarak değerlendiremeyiz. Türkiye daha fazla bağlantı kurdukça, ekonomisi geliştikçe ve doğum oranları düştükçe; mülteciler ve göçmenler için o kadar cazip hale gelmiştir. Bu durum, mültecilerin ve

göçmenlerin hem kayıt dışı hem de kayıtlı işgücü piyasalarındaki işgücü açıklarını doldurmalarını sağlamıştır.

Bu perspektiften bakıldığında, artan göç, Türkiye'nin tanık olduğu derin sosyal, demografik ve siyasi değişimlerin kaçınılmaz bir yan ürünü olmuştur. Pek çok açıdan göç, bir 'başarı' işaretidir. Ancak, siyasetçiler ve genel olarak toplumlar, bir göçmen ülkesi olmanın inkâr edilemez gerçeğiyle uzlaşmakta zorlanmıştır. Türkiye de bu kuralın bir istisnası değildir. Genellikle siyaset ve toplumun, sahadaki değişen göç gerçekliklerini yakalaması yıllar, hatta on yıllar alır.

Ve bu süreçte, yeni göç alan ülkelerin vatandaşları, kendi göç tarihlerini hızla unutma eğilimindedir. Bugün Türkiye'de göçmenler ve mülteciler hakkında söylenen birçok şey, Batı Avrupalıların Türk göçmenler hakkında söylediklerine – veya hâlâ söylediklerine – benzer. Bunlar arasında göçmenlerin işlerini ellerinden aldığı, ücretleri düşürdüğü, suç oranını artırdığı ve yerel gelenek ve kültüre uyum sağlamayı reddettiği gibi iddialar yer alır. Başlangıçta Türkiye'deki siyasi çevreler mültecilere ve diğer göçmenlere karşı dikkate değer bir misafirperverlik göstermiş olsa da, son yıllarda birçok siyasi çevrede söylem çok daha olumsuz, hatta açıkça ırkçı bir tona kaymıştır.

Bu anlamda da Türkiye, diğer hedef ülkelerden çok farklı değildir. Ancak bu durum önemli bir tehlike taşır. Siyasetçiler, seçim kazanmak için göçle ilgili temelsiz korkuları kışkırtmayı rutin olarak kullanır ve göçmenleri, kendilerinin neden olmadığı sorunlar için günah keçisi yapmayı cazip bulurlar. Bu genellikle cesur siyasi gösteriş ve büyük ölçüde sembolik politikalarla sonuçlanır. Ancak, bu durum genellikle gerçekten işe yarayan etkili göç politikalarının geliştirilmesinin önünde bir engel oluşturur. Bu kitabın temel iddiası, göçün gerçekte nasıl işlediğine dair bir anlayışa dayalı olmayan göç politikalarının sıklıkla başarısız oldukları – veya ters etki yarattıklarıdır-.

Örneğin, Türk göçmenlerin Batı Avrupa'da karşılaştığı birçok sorun, Avrupalı politikacıların kalıcı yerleşim gerçeğini kabul etmeyi reddetmesiyle bağlantılıdır. Alman, Hollandalı ve diğer politikacılar, göçmenlerin bir gün geri döneceği umuduyla "misafir işçi yanılsamalarına" ne kadar uzun süre sarıldıysa; Türk göçmen nüfuslarının işsizlik, sosyal izolasyon, ırkçı ayrımcılık ve ayrışma sorunları o kadar büyüdü. Kalıcı yerleşim gerçeğini kabul etmeme, Türk göçmen nüfuslarının sosyal entegrasyonunu ve ekonomik katılımını destekleyen politikaların geliştirilmesinin önünde uzun süre engel oluşturdu. Bazı politikalar ise tamamen ters etki yaptı. Örneğin, Avrupa ülkeleri göçü ne kadar kısıtladıysa, dönüşlerini caydırarak göçmenlerin kalmasını o kadar teşvik etti. Katı sınır politikaları ise insan kaçakçılığı hizmetlerine olan talebi artırdı. Bu anlamda, yanlış yönlendirilmiş politikalar, çözmeyi iddia ettikleri sorunların başlıca nedenlerinden biri olmuştur.

Günümüzde Türkiye – diğer yeni göç alan ülkeler gibi – geçmişteki popülist inkâr politikalarından kaynaklanan hataları tekrarlama riskiyle karşı karşıyadır. Bu tür politikalar, kitlesel göç korkusunu seçim kazancı için sömürür, ancak göçle ilgili sorunları çözmek yerine daha da *kötüleştirir*. Örneğin, yasadışı göçü *teşvik ederken*, göçmenlerin ve mültecilerin ekonomik sömürüsü ve sosyal dışlanması ile bunun yarattığı toplumsal gerilimleri ele almada başarısız olur. Bu nedenle, korkuya değil, gerçeklere; propagandaya değil, kanıtlara dayalı politikalara ihtiyacımız vardır.

Bu kitabın, göçün doğası, nedenleri ve etkileri hakkında sunduğu pek çok bilimsel içgörünün; Türk kamuoyundaki tartışmalara katkıda bulunmasını umuyorum. Bu, tartışmalara gerekli nüansı kazandırmak, zararlı siyasi kutuplaşmayı önlemek ve politikacıların göç konusunda temelsiz propaganda ve açık yalanlarla hareket etmesini engellemek için önemlidir. Son olarak, bu katkılar; göçü düzenlemek, mülteci ve göçmenlerin kötüye kullanım ve sömürüye maruz kalmasını önlemek ve onların Türkiye'nin sosyal ve ekonomik yaşamına katılımını destekleyen daha etkili politikaları geliştirmek için yardımcı olabilir.

Sonuçta, bu katkı, aşırı sağın yükselişini durdurmak, topluluklar arası gerilimleri önlemek, zararlı önyargıları azaltmak ve dolayısıyla Türk toplumunda sosyal uyuma katkıda bulunmak için önem taşıyacaktır.

Prof. Hein de Haas

İçindekiler

Önsöz	V
Yazarın Özgeçmişi	VII
Türkçe Baskı İçin Önsöz	IX
Okuyucuya Not	XV
Giriş	XIX

Göç Mitleri

1. Mit: Göç tüm zamanların en yüksek düzeyine çıkmıştır	29
2. Mit: Sınırlar kontrolden çıktı	43
3. Mit: Dünya bir mülteci kriziyle karşı karşıyadır	55
4. Mit: Toplumlarımız her zamankinden daha fazla çeşitliliğe sahiptir	69
5. Mit: Yoksul ülkelerin kalkınması göçü azaltacaktır	85
6. Mit: Göç fakirlikten çaresizce bir kaçıştır	97
7. Mit: Göçmen işçilere ihtiyacımız yok	111

Göç: Tehdit mi, Çözüm mü?

8. Mit: Göçmenler işleri çalar ve ücretleri düşürür	127
9. Mit: Göç refah devletini zayıflatır	141
10. Mit: Göçmen entegrasyonu başarısız olmuştur	155
11. Mit: Kitlemel göç kitlemel ayrılmaya neden oldu	173
12. Mit: Göç suç oranlarının artmasına neden olur	187
13. Mit: Göç, beyin göçüne yol açar	199
14. Mit: Göç bütün gemileri yüzdürür	211
15. Mit: Yaşlanan toplumların sorunlarını çözmek için göçmenlere ihtiyacımız vardır	221

Göç Propagandası

16. Mit: Sınır kapıları kapanıyor	233
17. Mit: Muhafazakârlar göç konusunda daha katıdır	247
18. Mit: Kamuoyu göçün aleyhine dönmüştür	259

19. Mit: Yasadışı göçün nedeni kaçakçılıktır	269
20. Mit: İnsan ticareti bir tür modern köleliktir	285
21. Mit: Sınır kısıtlamaları göçü azaltır	299
22. Mit: İklim değişikliği kitlesel göçe yol açar	313
Önümüzdeki Yol	327
Notlar	341
Teşekkür	377
Dizin	381

Okuyucuya Not

Göç hakkında yaşanan kafa karışıklığının başlıca kaynaklarından biri belirsiz terminolojidir. Bu nedenle kitapta ele alınacak bazı temel kavramları netleştirmekte yarar vardır. İlk olarak bu konu ile ilgili “göç” terimi ile başlamak gerekir. Bir coğrafi hareketlilik yalnızca belirli idari sınırları aşarak *kalıcı ikametgâh değişikliği* içeriyorsa göç olarak kabul edilir. Diğer önemli bir ayrım ise iç - ya da ülke içi - göç ile *uluslararası* göç arasındadır; ilki, ülke içindeki kentler, eyaletler veya bölgeler arasında bir hareketliliği ifade ederken, ikincisi uluslararası sınırların ötesine taşınmayı kapsar. *Göç almak (immigration)*, insanların başka bir ülkeden gelerek bir ülkeye yerleşmesini ifade ederken, *göç vermek (emigration)* ise bir ülkenin yerleşimcilerinin başka bir ülkeye taşınması anlamına gelir.

İnsanlar belirli bir süreliğine - çoğu idari sistemde altı ila on iki ay arasında - idari sınırların ötesine taşınırsa, *nedeni ne olursa olsun* bu göç olarak kabul edilir. Bu tanıma göre, göçmen, doğduğu yer veya ülkeden başka bir yerde ya da ülkede yaşayan kişidir. Bu kitap, uluslararası göçmenler denince yalnızca doğduğu yerin dışında bir yerde yaşayanları kastedecektir. Konuyla ilgili tartışmalarda, genellikle göçmenlerin çocukları, hatta torunları da göçmen nüfuslarına dahil edilir. Bu uygulama tartışmalı olsa da gereksiz kafa karışıklığını önlemek için bu kişilere sistematik bir şekilde ikinci veya üçüncü nesil göçmenler olarak atıfta bulunacağım, ancak “göçmenler” terimi, yalnızca bizzat göç eden insanlar için kullanılacaktır.

Geniş göçmen kategorisi içinde en önemli göçmen türleri; işçi göçmenler veya göçmen işçiler, göçmen aileler, göçmen öğrenciler ve iş gereği göçmenlerin yanı sıra zorunlu göçmenler - ya da mülteciler - olarak sıralanabilir. Göçmen işçilerle ilgili olarak, «yüksek vasıflı» ve «düşük vasıflı» terimleri sorunludur, Çünkü bu bazı

göçmenlerin diğerlerinden daha zeki olduğu gibi bir imaj uyandırabilir ve pratikte aslında «orta vasıflı» işlerin giderek daha yaygın hale geldiği görülmektedir. Belki de daha kullanışlı bir ayırım, bedensel işlerde çalışan mavi yakalılar ile beyaz yakalılar şeklinde yapılabilir, ancak bu kitap için, yaygın kullanımları nedeniyle düşük ve yüksek vasıflı göçmen terimlerini kullanmayı sürdüreceğim. Burada vurgulanan şeyin göçmenlerin yaptığı işler olduğuna, onların gerçek zekâsı, bilgisi ve yetenekleri olmadığına dikkatinizi çekerim. Zira birçok göçmen, niteliklerinin altında işlerde çalışmaktadır.

Zorunlu göçmenler kategorisi, esas olarak kendi ülkelerinde şiddet veya zulümle karşı karşıya kaldıkları için yer değiştiren insanlarla ilgilidir. Zorunlu göçmenlere yaygın olarak “mülteci” denilse de, sığınmacılar ile mülteciler arasında önemli bir hukuki ayırım vardır. *Sığınmacı*, mülteci statüsü için başvuruda bulunan ve mülteci olarak tanınma kararını bekleyen kişidir. 1951 tarihli Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Birleşmiş Milletler Sözleşmesi’ne göre, mülteci, “ırkı, dini, milliyeti, belirli bir sosyal gruba üyeliği veya siyasi görüşleri nedeniyle zulme uğrama korkusu nedeniyle, yurttaşı olduğu ülke dışında bulunan ve bu korku nedeniyle o ülkenin korumasından yararlanamayan ya da yararlanmak istemeyen kişidir.” Yaşadıkları bölgelerden kaçan, fakat kendi ülkelerinin sınırları içinde kalan insanlara genellikle “ülke içinde yerinden edilmiş kişiler” (*Internally Displaced Persons-IDP*) denir.

Başka bir önemli kafa karışıklığı kaynağı da insan kaçakçılığı ile insan ticareti arasındaki farktır. Bu kavramlar medya ve siyasi söylemlerde sürekli birbirine karıştırılsa da tamamen farklıdır. *Kaçakçılık*, göçmenlerin sınırları önceden izin almadan geçmek için ücretli veya ücretsiz araçlardan (kaçakçılar) yararlanmalarını ifade eder ve bu, ticari bir işlem ya da insani bir eylem olabilir. Yaygın kanının aksine, kaçakçılık, göçmenlerin (mülteciler dahil) sınırları tutuklanmadan geçmek için ödemeye razı oldukları ve gönüllü olarak dahil oldukları bir hizmet sunumu şeklindedir. İnsan ticareti ise kaçırma ya da kaçakçılık gibi değildir; daha çok savunmasız işçilerin kandırılarak ve zor kullanılarak ağır şekilde sömürülmesidir. Aslında, birçok insan ticareti vakasında göç söz konusu değildir ve eğer göçmen işçiler işin içindeyse, ağır sömürü genellikle yasal göç ve yasal istihdam bağlamında gerçekleşir.

İzinsiz sınır geçişi anlamına gelen *yasadışı* göç, tartışmalı bir konu ve çoğu zaman yanlış anlaşılan bir terimdir. Hukuki açıdan bakıldığında, sığınmacıların uluslararası sınırları kendiliğinden geçmeleri yasadışı göç sayılmaz; Çünkü Birleşmiş Milletler Mülteci Sözleşmesi’ne göre, insanların şiddet ve zulümden korunma talebinde bulunmak için uluslararası sınırları geçmesi temel bir haktır. Bu nedenle, bu kitap hem yasadışı göçmenler hem de sığınmacıları kapsamak üzere “beklenmeyen sınır geçişi» terimini kullanacaktır. *Yasadışı giriş* ile *yasadışı kalış* arasındaki ayırım hayati önem taşır. Aslında, yasadışı kalışın en büyük kaynağı, ülkeye yasal olarak giren ancak vizesi veya oturma izni süresini aşan göçmenlerdir.

Akademide, medyada ve siyasette “yasadışı göç” ve “yasadışı göçmenler” gibi terimlerin kullanımı konusunda uzun süredir devam eden bir tartışma vardır. Bir tarafta, eylemlerin yasadışı olabileceği, ancak insanların yasadışı olamayacağı; dolayısıyla insanlara “yasadışı” etiketi yapıştırmanın kabul edilemez olduğu savunulmaktadır. Bu eleştiriler, “düzensiz”, “belgesiz” ve “izinsiz” gibi alternatif terimlerin kullanımına yol açmıştır. Bu terimler yararlı olabilse de, belirsizlik yaratmalarının yanı sıra kendilerine özgü sorunları da vardır - örneğin, “belgesiz” göçmenler oturma hakkından yoksundur, ancak genellikle ehliyet, kayıt belgeleri, sigorta belgeleri ve vergi dosyaları gibi çeşitli belgelere sahiptirler. Karşı argüman ise, göçmenlerin yasal statüsünün hem onların hayatları ve kararları hem de hükümetler için önemli olduğu yönündedir; Aslında göçmenler bu terimleri kendileri de kullanmaktadırlar, bu nedenle bu kelimelerden tamamen kaçınılmamalı, ancak daha dikkatli bir şekilde kullanılmalıdır. Bu kitap, bireyleri “yasadışı” olarak adlandırmaktan kaçınacak, ancak göçü daha genel bir düzeyde veya bir grup üzerinden tanımlarken “yasadışı göç” ve “yasadışı göçmenler” ifadelerini kullanacaktır.

Bu kitaptaki göç istatistiklerinin kullanımı hakkında son bir not: Aksi belirtilmedikçe, Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal İşler Departmanı Nüfus Bölümü tarafından derlenen *Trends in International Migrant Stock: The 2017 Revision* [Uluslararası Göçmen Varlığı Eğilimleri: 2017 Revizyonu] veritabanındaki küresel göçmen nüfusu verilerini kullanacağım. Eksik verilerin tamamlanmasında eklemeler yapma ve diğer istatistiksel tekniklerin kullanılması gibi çeşitli eksikliklere rağmen, küresel göçün genel kalıplarına ve eğilimlerine dair iyi bir fikir veren uluslararası karşılaştırmalı istatistikler için en iyi kaynak budur. Daha yeni versiyonlar kullanılmamıştır, çünkü birçok yeni tahminin gerçek verilere değil gerçek verilere dayalı çıkarımlara dayandığı görülmektedir. Daha ayrıntılı, ülke düzeyindeki son göç akışlarına ilişkin analizler için, Oxford Üniversitesi Uluslararası Göç Enstitüsü’nün (IMI) *Determinants of International Migration* (DEMIG) [Uluslararası Göçün Belirleyicileri] projesi için derlediği veritabanlarından yararlanılmıştır. Nüfus, ekonomi, eğitim ve diğer ülke düzeyindeki verilere ilişkin bilgilerde ise, aksi belirtilmedikçe Dünya Bankası’nın *World Development Indicators* (WDI) [Dünya Kalkınma Göstergeleri] veritabanı kullanılmıştır.